

5 sierpnia 2021

Fundusz sołecki w pytaniach i odpowiedziach

Autor: Paula Kłucińska

(https://siecobywatelska.pl/wp-content/uploads/2021/08/8110380137_5df703e664_o.jpg).

Fot. Mariusz Cieszewski, CC BY-ND 2.0

UWAGA: Od 1 października 2024 r. Sieć Obywatelska Watchdog Polska nie udziela już porad prawnych dotyczących funduszy sołeckich.

Przedstawiam drugi z serii artykuł o funduszu sołeckim. Poprzedni był podsumowaniem najciekawszych informacji dotyczących funduszu sołeckiego, pojawiających się w dokumentach wydawanych przez regionalne izby obrachunkowe i wojewodów: [\[link\] \(https://siecobywatelska.pl/zapytalismy-rio-i-wojewodow-o-fundusz-solecki/\)](https://siecobywatelska.pl/zapytalismy-rio-i-wojewodow-o-fundusz-solecki/). Teraz przyszedł czas na podsumowanie wybranych przykładów wyciągniętych prosto z życia. Postanowiliśmy odświeżyć metodę przyjętą w publikacji [Fundusz sołecki w pytaniach i odpowiedziach \(https://funduszesoleckie.pl/index.html@p=636.html\)](https://funduszesoleckie.pl/index.html@p=636.html) i przedstawić „pytania i odpowiedzi”, którymi zajmowaliśmy się dotychczas w ramach poradnictwa prawnego.

Poradnia Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska

Od 2015 r. prowadzimy [stronę \(https://porady.siecobywatelska.pl/\)](https://porady.siecobywatelska.pl/), poprzez którą udzielamy bezpłatnych porad prawnych. W przeważającej części zgłaszane problemy dotyczą dostępu do informacji publicznej, ale zdarza się nam odpowiadać również na inne pytania, w tym w sprawie funduszu sołeckiego.

Zanim jednak przejdziemy do opisu wybranych zagadnień, w pierwszej kolejności warto wyjaśnić zasady poufności. Zapewniamy, że informacje przekazywane przez klientki i klientów poradnictwa są dostępne wyłącznie dla upoważnionych osób, więc nie podajemy ich do publicznej wiadomości. Z tego względu w tekście użyjemy tylko takich przykładów, które nie pozwolą na zidentyfikowanie osoby zadającej pytanie, lokalizacji sołectwa i gminy czy oznaczenia opisywanych dokumentów.

Druga kwestia, na którą warto uczulić już w tym miejscu, to moc naszych porad. Mamy świadomość, że w sprawach z funduszy sołeckich pożądane są odpowiedzi zero-jedynkowe („tak, przedsięwzięcie można zrealizować” albo „nie, przedsięwzięcia nie można zrealizować”). Niestety w wielu przypadkach nie da się ich udzielić. Co więcej, udzielając porad prawnych działamy zgodnie z najlepszą wiedzą, ale nie jesteśmy organem nadzoru, więc nie możemy zagwarantować, że dane przedsięwzięcie nie zostanie zakwestionowane. Gwarancji takiej należy poszukiwać właśnie u (choć same regionalne izby obrachunkowe i wojewodowie często zastrzegają niewiążący charakter wydawanych opinii).

Fundusz sołecki a COVID-19

Pytanie: W jednym z sołectw zaplanowano przedsięwzięcie (zadanie) związane z integracją mieszkańców. Z powodu wybuchu pandemii realizacja przedsięwzięcia stała się niemożliwa, jako że rząd zakazał organizowania zgromadzeń, zebrań i spotkań. Wspomniany zakaz uniemożliwił też zwołanie zebrania wiejskiego. Czy w związku z tym środki z funduszu sołeckiego przepadną? Czy sołectwo może zmienić uchwalone przedsięwzięcie na inne?

Odpowiedź: Na wstępie trzeba zaznaczyć, że odpowiedź na to pytanie zależy od stanu prawnego obowiązującego w momencie, w którym jest ono zadawane. Na potrzeby tekstu przyjmijmy, że mowa o stanie prawnym z lipca 2021 r. Obecnie nie ma przeszkód, żeby zwołać zebranie wiejskie w tradycyjnej formule, o ile zostaną zapewnione środki ostrożności

przewidziane w aktualnym rozporządzeniu w sprawie ograniczeń, nakazów i zakazów związanych z wystąpieniem stanu epidemii (<https://www.gov.pl/web/koronawirus/aktualne-zasady-i-ograniczenia>)). Jeśli w nadchodzących miesiącach rząd wprowadzi zakaz spotkań, to sołectwom pozostanie sięgnięcie po art. 15zzx ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, umożliwiającą zorganizowanie zebrania wiejskiego w trybie zdalnym. Przepisy ustawy o funduszu sołeckim obowiązują natomiast bez zmian. Nawet w warunkach pandemicznych jedynym sposobem na zmianę uchwalonego przedsięwzięcia jest więc zwołanie zebrania wiejskiego i uchwalenie odpowiedniego wniosku. Jeżeli sołectwo nie przedstawi wniosku, a przedsięwzięcie nie zostanie wykonane w trakcie danego roku budżetowego, to środki z funduszu sołeckiego wygasną wraz z upływem tego roku.

Pytanie: Czy w związku z wybuchem pandemii obowiązuje ten sam termin na złożenie wniosku w sprawie przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego (30 września)?

Odpowiedź: Ponownie, odpowiedź na to pytanie zależy od stanu prawnego obowiązującego w momencie, w którym jest ono zadawane. W przypadku wniosków uchwalanych wyłącznie w 2020 r., termin został jednorazowo wydłużony do 31 października na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania społeczno-gospodarczym skutkom COVID-19. Co więcej, w tym samym przepisie przewidziano, że w okresie obowiązywania stanu epidemii i do trzech miesięcy po jego odwołaniu, wnioski mogą być uchwalane (ale nie muszą) przez radę sołecką na wniosek sołtysa. Bez zmian traktuje się natomiast termin na podjęcie przez radę gminy uchwały o wyodrębnieniu bądź niewyodrębnieniu funduszu sołeckiego. Rada gminy musi zmieścić się w terminie do 31 marca danego roku budżetowego.

Osoby niepełnoletnie a prawo głosowania

Pytanie: Czy rada gminy może zmienić statut sołectwa w ten sposób, że wprowadzi granicę wieku, poniżej której mieszkańcy nie będą mogli głosować podczas zebrań wiejskich? Chodzi o osoby poniżej 18. roku życia.

Odpowiedź: Takie ograniczenie zostało przewidziane w art. 36 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, ale dotyczy wyłącznie głosowania w wyborach na sołtysa i członków rady sołeckiej. W pozostałych przypadkach zebranie wiejskie powinno przebiegać zgodnie z przepisami statutu sołectwa. Sądy administracyjne prezentują natomiast różne podejście co do tego, czy rada gminy ma dowolność w ustaleniu kto może głosować (jak w wyroku WSA w Kielcach z 30 października 2019 r. o sygn. akt II SA/Ke 686/19 (<https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/03E0737081>)), czy też odwrotnie, rada gminy nie może wprowadzić szerszego ograniczenia, niż przewidział ustawodawca we wspomnianym art. 36 ust. 2 (jak w wyroku WSA w Gorzowie Wlkp. z 24 lipca 2019 r. o sygn. akt II SA/Go 245/19

(<https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/22583C7055>)). W przypadku budżetów obywatelskich sądy twierdzą często, że samodzielnie głosować może osoba mająca zdolność do czynności prawnych, a więc osoba, która ukończyła 13 lat (tak w wyroku WSA w Opolu z 14 czerwca 2018 r. o sygn. akt II SA/Op 109/18 (<http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/77C99409F0>)). Co prawda budżet obywatelski jest inaczej uregulowany prawnie, ale mimo wszystko można posiłkować się poświęconym mu orzecnictwem.

Działka oddana w trwały zarząd

Pytanie: Czy istnieje możliwość finansowania z funduszu sołeckiego remontu na działce oddanej w trwały zarząd szkole?

Odpowiedź: Zależy to od warunków przyjętych w decyzji ustanawiającej trwały zarząd oraz od zarządzenia/uchwały w sprawie szczegółowych warunków korzystania z nieruchomości przez jednostki organizacyjne (o ile takie zarządzenie/uchwała istnieje). Z założenia trwały zarząd czyni szkołę „gospodarzem nieruchomości” (jak w wyroku WSA we Wrocławiu z 25 stycznia 2018 r. o sygn. akt II SA/Wr 720/17 (<https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/9732593A88>)), więc remont może wchodzić w zakres zwykłego korzystania z niej (pojęcie korzystania z nieruchomości oddanej w trwały zarząd wynika z przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami). Nie istnieje więc jednoznaczna odpowiedź, ale ocena możliwości finansowania opisanego przedsięwzięcia powinna koncentrować się na zakresie i celu ustanowionego trwałego zarządu oraz na okoliczności, czy remontowane miejsce (tu plac zabaw) jest ogólnodostępne, tj. czy nie jest użytkowane wyłącznie na cele szkoły.

Oszacowanie kosztów przedsięwzięcia

Pytanie: Mieszkańcy jednego z sołectw chcieli przeznaczyć środki z funduszu sołeckiego na zakup i montaż oświetlenia. Wniosek został uzasadniony, ale nie przedstawiono w nim kosztorysu, a to m.in. ze względu na brak wiedzy jakiego rodzaju słupów oświetleniowych należy poszukiwać. Czy w tym przypadku wniosek wymaga oszacowania kosztów? Czy sołtys może nie dopuścić takiego wniosku pod głosowanie?

Odpowiedź: Każdy wniosek musi zawierać oszacowanie kosztów planowanych przedsięwzięć i ich uzasadnienie. Wynika to wprost z art. 5 ust. 3 ustawy o funduszu sołeckim. Jeśli mieszkańcy nie mają pewności co do wykonalności przedsięwzięcia, czy jego spodziewanych kosztów, to przed uchwaleniem wniosku powinni skonsultować go z pracownikami urzędu gminy. Uchwalenie wniosku bez oszacowania kosztów pociąga za sobą konieczność jego odrzucenia. Ryzyko ostatecznego odrzucenia wniosku pojawi się również wtedy, gdy przedsięwzięcie okaże się niewykonalne np. dlatego, że kwota z funduszu nie wystarczy na zakup materiałów, a gmina nie będzie mogła pokryć pozostałej kwoty z innej części budżetu. Sołtys nie ma jednak prawa do „zablokowania” wniosku jeszcze przed głosowaniem. Zebranie wiejskie może uchwalić taki wniosek, jaki jest podyktowany wolą mieszkańców. Sołtys lub

osoba prowadząca spotkanie powinna uprzedzić, że wniosek bez oszacowania kosztów prawdopodobnie zostanie odrzucony, ale nie może sam zdecydować o niepoddawaniu go pod głosowanie.

Logo sołectwa

Pytanie: Czy w ramach funduszu sołeckiego można zorganizować konkurs polegający na zaprojektowaniu logo sołectwa?

Odpowiedź: Przede wszystkim przyjęliśmy, że w pytaniu mowa o logo promocyjnym, które pojawi się następnie na różnych materiałach obok herbu gminy. Sam herb, flaga i inne symbole mogą być bowiem tworzone i uchwalane wyłącznie przez jednostkę samorządu terytorialnego (gminę), a nie jej jednostkę pomocniczą (sołectwo), co wynika z art. 3 ust. 1 ustawy o odznakach i mundurach. Wspomniane przedsięwzięcie da się zakwalifikować jako zadanie własne gminy, ale trzeba uważać, jako że samo stworzenie logo nie musi z góry służyć promocji sołectwa, a tym samym nie musi wpływać na poprawę warunków życia mieszkańców. Większe szanse na nieodrzuconie wniosku może spowodować szersze ujęcie przedsięwzięcia, przykładowo opracowanie logo i wykorzystanie go na tablicy opowiadającej o sołectwie. Wtedy kosztem będzie nagroda rzeczowa dla osoby, która opracowała logo (w zamian za przeniesienie praw umożliwiające korzystanie z niego) i koszt naniesienia logo na tablicę, koszt samej tablicy itd.

Oświetlenie przy drodze powiatowej

Pytanie: Czy z funduszu sołeckiego można sfinansować oświetlenie uliczne przy drodze powiatowej?

Odpowiedź: Zasadą jest, że środki z funduszu sołeckiego można przeznaczać tylko na te „tereny”, które należą do gminy/zarządza nimi gmina. W tym przypadku można byłoby jednak zaryzykować ze wspomnianym przedsięwzięciem, jako że zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 3 lit. c Prawa energetycznego: „do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należy finansowanie oświetlenia znajdujących się na terenie gminy dróg gminnych, dróg powiatowych i dróg wojewódzkich”. Takie zadanie musiałoby być jednak dobrze uzasadnione, również w kontekście zgodności ze strategią rozwoju gminy. Finansując oświetlenie gmina ma obowiązek uwzględnić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) oraz program ochrony powietrza.

Niewykonanie przedsięwzięcia a absolutorium

Pytanie: Czy niewykonanie przez wójta uchwalonych przedsięwzięć może być podstawą do nieudzielenia absolutorium z wykonania budżetu?

Odpowiedź: Okoliczność tę można podnieść w ramach procedury absolutoryjnej, o czym wspominał dr R. Trykozko w nr 11/2018 Finansów Komunalnych w artykule pt. „Fundusz sołecki”:

„Uwagi wymaga sytuacja, w której organ wykonawczy, mimo zawarcia w uchwale budżetowej przedsięwzięć zgłoszonych przez sołectwa, nie dokona ich realizacji. Trudno wskazać instrumenty realnego oddziaływania sołectwa na wójta (burmistrza) w takim przypadku. Zaniechanie realizacji przyjętych wniosków w całości lub w części jest oczywiście sprzeczne z celem ustawy o funduszu sołeckim, a także ogólnymi zasadami wykonywania budżetu. Oprócz skargi sołectwa do rady gminy na działania organu wykonawczego w trybie art. 299 pkt 3 Kodeksu postępowania administracyjnego niewykonanie budżetu w części przedsięwzięć sołeckich może być także podnoszone przy ocenie wykonania budżetu w toku procedury absolutoryjnej”.

Przy czym samo niewykonywanie przedsięwzięć z funduszu sołeckiego może okazać się dla rady gminy niewystarczającym argumentem do nieudzielenia absolutorium. Jeśli jednak tego typu naruszenie będzie jednym z kilku, to i szanse na podjęcie uchwały będą większe. Przykładowo, Regionalna Izba Obrachunkowa we Wrocławiu udostępniła (<https://fedrowanie.siecobywatelska.pl/sprawy/regionalne-izby-obrachunkowe-fundusz-solecki-2018-2021-16>) nam opinię o wniosku komisji rewizyjnej jednej z gmin w sprawie nieudzielenia absolutorium wójtowi, w której pośród nieprawidłowości znalazły się także te, dotyczące realizacji funduszu sołeckiego.

Wiata przystankowa przy drodze powiatowej

Pytanie: Czy w ramach funduszu sołeckiego można postawić wiatę przystankową przy drodze powiatowej?

Odpowiedź: Przyjmuje się, że środki z funduszu sołeckiego można przeznaczyć wyłącznie na te przedsięwzięcia „drogowe”, w ramach których zarządcą drogi jest gmina. Istnieje jednak art. 18 pkt 2 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym, zgodnie z którym: „do zadań własnych gminy w zakresie publicznego transportu zbiorowego należą budowa, przebudowa i remont; 1) przystanków komunikacyjnych oraz dworców, których właścicielem lub zarządzającym jest gmina; 2) wiat przystankowych lub innych budynków służącym pasażerom, posadowionych na miejscu przeznaczonym do wsiadania i wysiadania pasażerów lub przylegających do tego miejsca, usytuowanych w pasie drogowym dróg publicznych bez względu na kategorię tych dróg”. Niestety przepis nie jest jednoznaczny, chociaż w wyroku Sądu Najwyższego z 20 lipca 2017 r. o sygn. akt IV CSK 591/16 (<http://www.sn.pl/sprawy/SitePages/e-Sprawa.aspx?ItemSID=8720-350d6c73-8c3c-46fe-8bdc-f1a3e551ad56&ListName=esprawa2016&Search=IV%20CSK%20591/16>) uznano, że gmina może ponosić odpowiedzialność za wiatę postawioną w pasie drogowym albo poza nim. Mimo wszystko rozważania te odsuwano dotychczas od tematu funduszu sołeckiego i przeważało stanowisko, że nawet jeśli zostanie zawarte porozumienie między gminą a powiatem, to wciąż

nie można przeznaczyć środków z funduszu sołeckiego na remont chodnika przy drodze objętej tym porozumieniem: Środki na remont chodnika gmina może przeznaczyć bezpośrednio w budżecie.

Fikcja doręczenia

Pytanie: Czy do przekazania informacji o odrzuceniu wniosku drogą pocztową stosuje się tzw. fikcję doręczenia (czyli uznanie, że po nieskutecznym awizowaniu, przesyłka została doręczona)? Czy jeśli sołtys nie odbierze pisma, to środki z funduszu sołeckiego przepadają?

Odpowiedź: Zgodnie z art. 5 ust. 5-8 ustawy o funduszu sołeckim, wójt ma 7 dni na odrzucenie wniosku w sprawie przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego, który może następnie zostać podtrzymany przez sołtysa albo ponownie uchwalony przez zebranie wiejskie. Co istotne, wójt ma obowiązek poinformować sołtysa o odrzuceniu wniosku i dopiero od tej chwili biegnie termin na jego podtrzymanie/ponowne uchwalenie. Można więc argumentować, że w ustawie nie przesądzono sposobu przekazania owej informacji, a przy odrobinie chęci, wójt mógłby skontaktować się z sołtysem i zwrócić mu uwagę na wysłane pismo. Nie zmienia to jednak faktu, że jeśli termin na podtrzymanie/ponowne uchwalenie wniosku upłynął, to środki z funduszu sołeckiego na dany rok budżetowy przepadną. Podstawowym warunkiem formalnym wniosków jest bowiem ich terminowe składanie.

Regulamin wydatków z funduszu sołeckiego

Pytanie: Czy wójt gminy może wprowadzić regulamin, w którym z góry przesądzi, że większość planowanych wydatków z funduszu sołeckiego ma być przeznaczona na przedsięwzięcia inwestycyjne? Chodzi przykładowo o prace remontowe dróg.

Odpowiedź: Nie, wprowadzenie takiego regulaminu byłoby niezgodne z przepisami ustawy o funduszu sołeckim. W ustawie przewidziano już przesłanki, które musi spełniać przedsięwzięcie (zadanie własne gminy, poprawa warunków życia mieszkańców, zgodność ze strategią rozwoju gminy). O wyborze przedsięwzięcia decydują natomiast mieszkańcy.

Przy czym warto zwrócić uwagę, że na podobne pytanie odpowiadała (<https://fedrowanie.siecobywatelska.pl/sprawy/regionalne-izby-obrachunkowe-fundusz-solecki-2018-2021-7>) już Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, gdy wójt pewnej gminy zdecydował w zarządzeniu o obowiązku pokrywania z funduszu sołeckiego określonych kwot na realizację zadań związanych z utrzymaniem porządku i czystości na terenie gminy. Izba wyjaśniła, że żaden z przepisów ustawy o funduszu sołeckim nie przyznaje wójtowi prawa do wydawania zebraniu wiejskiemu wytycznych w zakresie dysponowania środkami przypadającymi sołectwu. Wskazywanie przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego, to wyłączna kompetencja zebrania wiejskiego, natomiast sposób realizacji określonych przez to zebranie zadań, to uprawnienie wójta.

Dron i defibrylator dla ochotniczej straży pożarnej

Pytanie: Czy w ramach funduszu sołeckiego można kupić dron i defibrylator dla jednostki ochotniczej straży pożarnej (OSP) działającej na terenie sołectwa?

Odpowiedź: Wszystko zależy od uzasadnienia wniosku. Trzeba jednak pamiętać, że doposażanie OSP jest uzasadnione wyłącznie wtedy, gdy obejmuje wydatki określone w art. 32 ust. 2-3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej. Potencjalnie zakup drona, czy defibrylatora mógłby zostać potraktowany jako zapewnienie „gotowości bojowej”, ale mieszkańcy musieliby uzasadnić nie tylko okoliczność, że zakup usprawni pracę OSP, ale również wykazać w jaki sposób przedsięwzięcie poprawi warunki ich życia, przykładowo w zakresie poprawy bezpieczeństwa.

Sztandar szkoły

Pytanie: Czy z funduszu sołeckiego można sfinansować zakup sztandaru szkoły? Czy w głosowaniu nad takim przedsięwzięciem mogą brać udział nauczyciele pracujący w szkole, którzy nie mieszkają na terenie sołectwa?

Odpowiedź: Wspomniane przedsięwzięcie budzi wątpliwości. Da się je zakwalifikować jako zadanie własne gminy (edukacja), ale sam zakup nie wpływa jeszcze na poprawę warunków życia mieszkańców. Dodatkowo sztandar ten będzie wykorzystywany jedynie na potrzeby szkoły, a nie wszystkich mieszkańców. Jeśli chodzi natomiast o kwestię głosowania, to należy wyjaśnić, że na zebraniu wiejskim może być obecna każda osoba, bez względu na miejsce zamieszkania. Głosować mogą jednak wyłącznie mieszkańcy sołectwa, według zasad przewidzianych w statucie sołectwa.

Wózek do malowania linii boiska

Pytanie: czy w ramach funduszu sołeckiego można zaplanować zakup wózka malującego linie boiska dla klubu sportowego działającego na terenie sołectwa?

Odpowiedź: odpowiedź na zadane pytanie zależy przede wszystkim od tego, kto zarządza terenem boiska. Przykładowo, jeśli gmina podpisała z klubem sportowym umowę dzierżawy, to należy do niej zajrzeć i sprawdzić, czy przypadkiem całości tego typu wydatków nie powinien pokrywać na własne potrzeby klub. Fundusz sołecki nie może bowiem pełnić roli zwykłego dofinansowania (wsparcia finansowego) klubu sportowego. Dodatkowo należy sprawdzić, czy boisko jest ogólnodostępne dla mieszkańców. Jeżeli dostęp do boiska jest ograniczony, to przesłanka poprawy warunków życia mieszkańców może zostać niezachowana.

Odpowiedzialność sołtysa

Pytanie: Czy jeśli w uchwale zebrania wiejskiego w sprawie przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego zastrzeżono, że jej wykonanie powierza się sołtysowi, to właśnie sołtys ponosi odpowiedzialność za nieterminową czy nieprawidłową realizację przedsięwzięcia?

Odpowiedź: Realizacją przedsięwzięć z funduszu sołeckiego zajmuje się wójt (z pomocą urzędu gminy), a nie sołtys. Przerzucanie odpowiedzialności za realizację funduszu sołeckiego na sołtysa byłoby niezgodne z prawem. Kwestię tę omówił dr R. Trykozko, we wspomnianym już artykule pt. „Fundusz sołecki” opublikowanym w „Finansach Komunalnych”:

„Praktyka (w tym praktyka kontrolna regionalnych izb obrachunkowych) pokazała, że niewłaściwa ocena charakteru instytucji funduszu sołeckiego w początkowym okresie jej funkcjonowania przejawiała się niekiedy w przyjmowaniu założeń, iż sołtys ma prawo fizycznie dysponować środkami funduszu sołeckiego, dokonywać ich wydatkowania oraz zatwierdzać dokumentację realizacji zadań. Błędne podejście do roli sołtysa i sołectwa w procesie realizacji zadań finansowanych w ramach funduszu sołeckiego przejawia się także w innym aspekcie – nakładaniu na sołtysa rzekomych obowiązków wykonania wszelkich działań przygotowawczych związanych z realizowanym przedsięwzięciem, a następnie rzekomych obowiązków sprawozdawczych z tych działań oraz innych nieuzasadnionych prawem obowiązków”.

Zmiana przedsięwzięcia po podpisaniu umowy

Pytanie: Jedno z sołectw zaplanowało przeznaczenie środków z funduszu sołeckiego na stroje ludowe. Po jakimś czasie mieszkańcy uznali jednak, że chcieliby przeznaczyć część wyliczonej sołectwu puli środków na zakup tłuczni pod dojazd do pól. W międzyczasie została zawarta umowa z zakładem krawieckim, który miał uszyć wspomniane stroje ludowe. Czy w związku z tym zebranie wiejskie może zmienić zakres uchwalonego przedsięwzięcia?

Odpowiedź: Nie, zmiana przedsięwzięcia jest możliwa do momentu, w którym nie rozpoczęto jego realizacji. Przy czym za realizację należy uznać również uzewnętrznione plany, czyli przykładowo złożenie zamówienia, podpisanie umowy, czy zorganizowanie konkursu.

Czujniki gazu i przydomowe oczyszczalnie ścieków

Pytanie: Czy środki funduszu sołeckiego można przeznaczyć na zakup czujników gazu dla mieszkańców lub na materiały dla mieszkańców, którzy mieliby założyć przydomowe oczyszczalnie ścieków?

Odpowiedź: Oba wymienione przedsięwzięcia budzą wątpliwości, a to ze względu na okoliczność, że byłyby to zakupy przekazywane na potrzeby nieruchomości prywatnych. Warto jednak zwrócić uwagę na odmienne stanowisko (<https://bip.kielce.rio.gov.pl/Artykul-Pismo-z-dnia-4-kwietnia-2017-r,3065,3065.html>) Regionalnej Izby Obrachunkowej w Kielcach z 2017 r.:

„W ocenie Izby, zakup czujników czadu/gazu dla mieszkańców sołectwa, celem poprawy ich bezpieczeństwa i podniesienia jakości ich życia, mieści się w kategorii zadań własnych. Czujniki mogą zostać zakupione ze środków budżetu gminy, w ramach funduszu sołeckiego i przekazane mieszkańcom za potwierdzeniem odbioru. Sposób udokumentowania odbioru czujników, wzajemne prawa i obowiązki związane m.in. z ich eksploatacją powinny zostać uregulowane wewnętrznie”.

Plac zabaw

Pytanie: czy z funduszu sołeckiego można wybudować plac zabaw?

Odpowiedź: tak, ale należy zwrócić szczególną uwagę na spełnienie przesłanki zgodności planowanego przedsięwzięcia ze strategią rozwoju gminy. Zanim zebranie wiejskie uchwali wniosek, należałoby ustalić, czy środki z funduszu sołeckiego wystarczą na realizację tego zadania oraz czy znaleziony teren stanowiący własność gminy (albo co do którego gmina posiada inny tytuł prawny) spełnia wymogi podyktowane innymi przepisami prawa (chodzi np. o warunki techniczne, pozwolenia wynikające z przepisów prawa budowlanego). W przeciwnym razie przedsięwzięcie może zostać ostatecznie odrzucone.

Pytanie: Czy środki z funduszu sołeckiego można przeznaczyć na comiesięczny odbiór śmieci z placu zabaw?

Odpowiedź: Założyliśmy, że plac zabaw jest miejscem publicznym i administruje nim gmina. Jeśli tak, to właśnie gmina ma obowiązek utrzymywania czystości na jego terenie, w związku z czym przeznaczenie środków z funduszu sołeckiego na wywóz odpadów byłoby wyręczaniem gminy w jej codziennych obowiązkach ustawowych. Można sobie jednak wyobrazić, że mieszkańcy widzą potrzebę wywozu śmieci z większą częstotliwością. Wtedy, przy odpowiednim uzasadnieniu wniosku, istnieje możliwość uchwalenia przedsięwzięcia. Trzeba jednak pamiętać, że przedsięwzięcie ma służyć poprawie warunków życia mieszkańców, więc we wniosku należałoby wyjaśnić jak wywóz śmieci z placu zabaw może posłużyć ogółowi mieszkańców.

Skutki klęski żywiołowej

Pytanie: Przez gminę przeszła nawałnica, w wyniku której zniszczonych zostało kilkaset budynków. Czy środki z funduszu sołeckiego można przeznaczyć na zakup materiałów budowlanych dla najbardziej poszkodowanych mieszkańców sołectwa?

Odpowiedź: Na wstępie warto przypomnieć, że zgodnie z art. 2 ust. 7 ustawy o funduszu sołeckim, środki z tego funduszu mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków na działania zmierzające do usunięcia skutków klęski żywiołowej w rozumieniu przepisów ustawy o stanie klęski żywiołowej. Jeśli jednak na obszarze gminy nie wprowadzono stanu klęski żywiołowej, to przekazanie środków z funduszu sołeckiego odbywa się na zasadach ogólnych. Zakup

materiałów i prace remontowe mogą wchodzić w zakres zadań własnych takich, jak utrzymanie gminnych obiektów, czy zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Należy jednak zaznaczyć, że planowane przedsięwzięcia mają służyć poprawie warunków życia ogółu mieszkańców. Nie istnieje więc możliwość przeznaczenia puli środków na naprawę nieruchomości prywatnych, a jedynie pomieszczeń wspólnych, placów, dróg itd.

Pytanie: Czy zebranie wiejskie jednego z sołectw może zdecydować o przeznaczeniu części środków z funduszu sołeckiego jako wsparcie dla innych sołectw, które ucierpiały w wyniku przejścia trąby powietrznej?

Odpowiedź: Tak, ale w tej sytuacji wszystkie sołectwa powinny skorzystać z art. 6 ustawy o funduszu sołeckim, przewidującego realizację wspólnych przedsięwzięć. Każde sołectwo powinno odrębnie uchwalić wniosek ze wskazaniem przedsięwzięcia i zaznaczeniem na terenie którego sołectwa będzie ono realizowane.

Obiady szkolne

Pytanie: czy w ramach funduszu sołeckiego można pokryć koszty obiadów szkolnych dla najbardziej potrzebujących osób?

Odpowiedź: tego typu przedsięwzięcie budzi wątpliwości przede wszystkim dlatego, że nie posłuży wszystkim mieszkańcom sołectwa. Dodatkowo trudno byłoby określić status „najbardziej potrzebującej uczennicy/ucznia”. Trzeba przy tym zauważyć, że w odniesieniu do rodzin znajdujących się najtrudniejszej sytuacji finansowej (według kryterium dochodowego) istnieją odrębne środki służące dofinansowaniu posiłków.

Witacze

Pytanie: Czy z funduszu sołeckiego można sfinansować znaki/tablice witające przyjezdnych przy drogach na terenie sołectwa?

Odpowiedź: Tak, o ile wniosek zostanie dobrze uzasadniony (np. w kontekście promocji gminy). Warto jednak pamiętać o ewentualnych ograniczeniach związanych z umieszczeniem witaczy w pasie drogowym. Tę kwestię należy skonsultować z urzędem gminy jeszcze przed uchwaleniem wniosku.

Wyodrębnienie funduszu sołeckiego dla jednego sołectwa

Pytanie: Czy rada gminy może wyodrębnić fundusz sołecki dla tylko jednego sołectwa, jeśli pozostałe nie widzą takiej potrzeby?

Odpowiedź: Nie, decydując się na wyodrębnienie funduszu sołeckiego, rada gminy podejmuje uchwałę dotyczącą całej gminy (art. 2 ust. 1 ustawy o funduszu sołeckim). Warunkiem przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego jest jednak złożenie wniosku. Jeśli dane

sołectwo nie uchwali wniosku, to przedsięwzięcia na jego terenie nie będą realizowane. Czyli realnie z funduszu sołeckiego będą mogły skorzystać sołectwa, które wyrażą taką wolę, uzewnętrznioną prawidłowo uchwalonym wnioskiem.

Alkohol na imprezie noworocznej

Pytanie: Czy środki z funduszu sołeckiego można zaplanować na imprezę noworoczną z usługą cateringową, w ramach której pojawi się lampka wina musującego?

Odpowiedź: Na wstępie trzeba zaznaczyć, że organom nadzoru zdarza się podważać samą możliwość finansowania z funduszu sołeckiego usług cateringowych (tak przykładowo wynika z dokumentów (<https://fedrowanie.siecobywatelska.pl/sprawy/regionalne-izby-obrachunkowe-fundusz-solecki-2018-2021-16>), załączonych do odpowiedzi na nasz wniosek o udostępnienie informacji przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Białymstoku). Zakup alkoholu budzi więc wątpliwości, jako że nie mieści się w kategorii zadania własnego gminy. Dodatkowo, spożycie alkoholu jest zabronione w miejscach publicznych, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do jego spożycia na miejscu oraz w punktach sprzedaży napojów, co do których wymaga się uzyskania stosownego zezwolenia (art. 14 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Co prawda rada gminy może wprowadzić odstępstwa od wspomnianego zakazu, ale mimo wszystko należy odróżnić organizację imprezy gminnej, podczas której podmiot mający zezwolenie sprzedaje alkohol, od takiej, na której gmina serwuje alkohol zakupiony ze środków publicznych.

Dofinansowanie stowarzyszenia

Pytanie: Na terenie sołectwa znajduje się teren, który może posłużyć mieszkańcom jako miejsce rekreacji. Czy środki z funduszu sołeckiego można przeznaczyć na dofinansowanie lokalnie działającego stowarzyszenia, które podjęłoby się organizacji tego zadania?

Odpowiedź: Nie, fundusz sołecki można przeznaczyć na konkretne przedsięwzięcie, a nie na wsparcie finansowe stowarzyszenia. Mieszkańcy mogą złożyć wniosek o przeznaczenie środków z funduszu sołeckiego na stworzenie miejsca rekreacji, ale wykonaniem tego przedsięwzięcia zajmie się już wójt (z pomocą urzędu gminy). Wójt może (ale nie musi) zdecydować o realizacji przedsięwzięcia w ten sposób, że zleci je organizacji pozarządowej. W tym celu zorganizuje (co do zasady) otwarty konkurs ofert, o którym mowa w przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Realizacja przedsięwzięcia przypadnie organizacji wyłonionej w ramach konkursu. Mieszkańcy nie mogą więc decydować w jaki sposób zostanie zrealizowane przedsięwzięcie oraz kto je zrealizuje.

Badania spirometryczne

Pytanie: Czy z funduszu sołeckiego można sfinansować badania spirometryczne dla mieszkańców?

Odpowiedź: Teoretycznie ochrona zdrowia należy do zadań własnych gminy, a jeśli badania byłyby ogólnodostępne i bezpłatne, to można również wykazać przesłankę poprawy warunków życia mieszkańców sołectwa. Problem polega jednak na tym, że współpraca z ośrodkiem zdrowia nie zależy od swobodnej decyzji gminy. Z założenia gmina nie finansuje świadczeń zdrowotnych (kosztów badań). Co prawda w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych znajdują się wyjątki, dotyczące finansowania świadczenia gwarantowanego, które jest zgodne z gminnym programem polityki zdrowotnej. Istnieje jednak szereg wątpliwości, m.in. czy badanie spirometryczne jest świadczeniem gwarantowanym, czy wykonanie badań jest zgodne z programem polityki zdrowotnej, czy gmina realnie może starać się o pozyskanie dodatkowych środków i wreszcie czy jest w stanie zmieścić się w roku budżetowym, na który przeznaczony ma być fundusz sołecki. Te pytania należałoby skierować do urzędu.

Czyn społeczny

Pytanie: czy w ramach funduszu sołeckiego można zaplanować remont świetlicy wiejskiej? Pula środków zostanie przeznaczona na materiały remontowe, a sam remont przeprowadzą mieszkańcy sołectwa w czynie społecznym.

Odpowiedź: nie ma przeszkód, aby ze środków funduszu sołeckiego zaplanować remont świetlicy wiejskiej. Przedsięwzięcie budzi jednak wątpliwości w części obejmującej czyn społeczny. Odpowiedzialność za realizację przedsięwzięcia ponosi wójt i to on wybiera właściwy sposób działania. Gdyby założyć możliwość wykonania remontu siłami mieszkańców, powstałby problem z określeniem odpowiedzialności za ewentualne szkody. Ta kwestia pozostawałaby bez regulacji, a od strony finansowej widoczny byłby jedynie zakup materiałów. Wydaje się więc, że należy odróżnić wkład mieszkańców, zastrzeżony na drobne czynności (np. sadzenie roślin) od przeprowadzenia przez mieszkańców remontu kuchni, czy łazienki. Dodatkowo warto zaznaczyć, że w przypadku chęci zorganizowania przedsięwzięcia w tak opisany sposób, należałoby raczej sięgnąć po inicjatywę lokalną (rozdział 2a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Fundusz sołecki a dostęp do informacji publicznej

Pytanie: czy wnioski w sprawie przeznaczenia środków z funduszu sołeckiego i dokumenty odzwierciedlające wydatki z tego funduszu są jawne? Jeśli tak, to kto może do nich zajrzeć i do kogo należy skierować pytanie?

Odpowiedź: tak, wszystkie wymienione dokumenty stanowią informację, z którą zapoznać może się każda zainteresowana osoba. W tym celu należy złożyć wniosek o udostępnienie informacji (<https://informacjapubliczna.org/procedures/opis-2/>) do wójta danej gminy

UWAGA: Od 1 października 2024 r. Sieć Obywatelska Watchdog Polska nie udziela już porad prawnych dotyczących funduszy sołeckich.

Pomóż jawności i naszej niezależności!

100 zł

50 zł

30 zł

Wspieraj nas